

skab. Der står ikke én linje om, hvad der sker, når kvinder er i flertal. Men ud fra bogens teoretiske og sociologiske udgangspunkt må kvinderne tilsvarende udøve „feminin“ magt og videnskab, hvis og når de får mulighed for det. Om det så alligevel vil udmønte sig i ligestilling, vil tiden sikkert vise.

Morten Fink-Jensen

| SOFIE LENE BAK (RED): *Oral History i Danmark*, Syddansk Universitetsforlag, Odense 2016, 215 s., 249 kr.

Hensigten med udgivelsen er dobbelt: For det første ønsker redaktøren at udfylde et tomrum i den danske faghistoriske litteratur om *Oral History*, og for det andet ønsker hun at inspirere danske samtidshistorikere til at prioritere indsamling af mundtlige kilder til gavn for såvel forskning som undervisning. Ledetråden for samtlige bogens bidrag er spørgsmålet om *Oral History*s udfordringer – metodiske, praktiske, etiske – og perspektiver.

Antologien rummer ti bidrag, hvoraf de to indledende kapitler af Sofie Lene Bak og Sebastian Olden-Jørgensen introducerer *Oral History* såvel metodisk som historiografisk. De resterende otte bidrag beskriver enkelte forskeres arbejde med mundtlige kilder til besættelsestidens og anden verdenskrig historie, nyere militærhistorie samt børne- og socialhistorie, herunder marginaliserede gruppers historie, foruden et bidrag med et kønshistorisk perspektiv. Disse otte kapitler rummer både metodiske og praktiske refleksioner og en række læsefrugter. De fleste cases er hentet fra den danske kontekst, en enkelt case er tysk, og endelig er der en amerikansk.

I nogle bidrag beskriver historikerne situationer, hvor mundtlige kilder har været det bærende kildemateriale. Det gælder f.eks. Stine Grønbæk Jensens, Jacob Knage Rasmussens og Jesper Vaczy Krags meget vellykkede artikel om anbragtes historie, hvor de indsamlede beretninger udgør et vigtigt korrektiv til det skriftlige kildemateriale, og hvor spørgsmålet om historikernes sympati med de interviewede blev et centralt etisk anliggende. I andre tilfælde er der først og fremmest tale om, at de mundtlige kilder supplerer det samtidige skriftlige materiale. Det er tilfældet i Claus Bundgård Christensens, Niels Bo Poulsens og Peter Scharff Smiths ligeledes vellykkede artikel om forhenværende Waffen-SS soldater, hvor en af historikernes etiske udfordringer bestod i at håndtere situationer, hvor de interviewede gav udtryk for værdier, der var i modstrid med historikerens forestillinger.

To bidrag skiller sig ud: Forhenværende overinspektør på Frihedsmuseet (Nationalmuseet) Esben Kjeldbæks bidrag om sit mangeåri-

ge arbejde med besættelsestidens historie og sabotørinterviews er efter min vurdering bogens stærkeste både hvad angår form og indhold. Det er en medrivende og velkomponeret lille perle, hvor fortidens mænd og kvinder gives mæle. I artiklen karakteriserer Kjeldbæk en række af de praktiske udfordringer, han mødte i arbejdet med sabotørinterviewene (gamle optagelser på kassettebånd, overspilning til nye bånd, afskrift, opbevaring, betydning af temperatur og fugtighed osv.). Dertil er Kjeldbæks kildekritiske overvejelser raffinerede, når det gælder beretningernes indhold, og hans iagttagelser over ensartede forskelle i de interviewedes måde at håndtere interviewsituationen på er oplysende og indsigtsfulde. Det sætter prikken over i'et i denne elegante artikel, at Kjeldbæk også bruger den til at berette om Frihedsmuseets historie og om glæden ved museumsarbejde.

Her over for står historiker Chris Holmsted Larsens artikel om dennes arbejde med den kommunistiske landsretssagfører Carl Madsen knap så overbevisende. Det er hensigten dels at præsentere en række af Holmsted Larsens erfaringer med at interviewe „politiske minoritetsgrupper“, dels at beskrive de kildekritiske udfordringer, der kan opstå ved interviews af eksempelvis slægtninge til kommunistiske aktører. Artiklen havde haft godt af en sidste sproglig polering, men nok så vigtigt er det, at en række af Holmsted Larsens valg kan problematiseres. Holmsted Larsen forklarer, at det er vigtigt med ærlighed om hensigten med de planlagte interviews, hvilket jeg helt kan tilslutte mig. Det fører imidlertid til, at han indgår aftaler med interviewpersoner om „udelukkende“ at anvende indsamlede citater „i det omfang kilden forinden har godkendt disse“. Derved risikerer han ifølge eget udsagn at miste centrale dele af et interview, for det er ikke alle, der har lyst til at se sig citeret for det, de siger. Men den risiko opvejes til gengæld „af den tillid, som denne etik skaber“. Og, forklarer Holmsted Larsen, fortsat tillid er en forudsætning for „videre adgang til et lukket netværk, hvor andre gode kilder venter“. Det er ikke vanskeligt at sætte sig ind i Holmsted Larsens dilemma, og selvfølgelig skal man ikke citere interviewede personer for noget, de ikke mener. Men hvad hjælper det at få adgang til at „andre gode kilder“, hvis prisen kan ende med at blive en kritikløs fremstilling? Det havde været interessant, om Holmsted Larsen havde gjort sig yderligere refleksioner over dette dilemma.

I Olden-Jørgensen artikel tematiseres den klemme, Holmsted Larsen befinder sig i. Med afsæt i sin egen forskning beskriver Olden-Jørgensen, hvordan han på et tidspunkt gik længere i sin beskrivelse af et nutidigt kirkehistoriske emne, end kritikere mente var rimeligt. Men, forklarer Olden-Jørgensen, historien blev mere korrekt, og en række af de aktører, som nogle forsøgte at beskytte, var efterfølgende lettede over, at historien nu var ude. Set gennem det perspektiv, pådrager

den historiker, der indsamler beretninger, sig ikke alene mere arbejde, men også svære valg.

Bogens underliggende spørgsmål lyder, om det er besværet værd at indsamle mundtlige beretninger om fortiden, når man tager i betragtning, hvor brydsomt dette arbejde kan være, og hvor selektiv og skrøbelig den menneskelige hukommelse er. Spørger vi Sofie Lene Bak, er svaret bekræftende, og hendes eget bidrag om, hvordan Københavns Kommune i vid omfang drog omsorg for landflygtige jødiske flygtninges ejendele 1943-45, understøtter bestemt denne opfattelse. Ligeledes vidner Terkel Strædes velskrevne bidrag om betydningen af interviews, hvis vi ønsker viden om slavearbejde i den tyske rustningsindustri under anden verdenskrig. Og så har jeg slet ikke omtalt Birgitte Sølands refleksioner over, hvordan historikeren gennem *Oral History* kan generere ikke blot et nyt kildemateriale, men også en anden viden inden for f.eks. socialhistorien end den viden, der normalt skabes gennem det bevarede skriftlige kildemateriale.

Min egen brug af personlige beretninger tilsiger, at de skal anvendes med forsigtighed. Et eksempel: I 2000'erne udgav den forhenværende kriminalinspektør Jørgen Moos sine erindringer, der blandt andet beskrev hans andel i efterforskningen af Blekingegadebandens forbrydelser. Man må dog konstatere, at store dele af disse erindringer strider mod, hvad vi i øvrigt ved om efterforskningen, når vi læser det samtidige skriftlige materiale om emnet. Alligevel opfatter mange tilsyneladende erindringerne som troværdige. De er jo levende skrevet, og konspirationsteorier sælger gerne som varmt brød. Belært af denne og andre erfaringer har jeg derfor brugt mundtlige beretninger til dels at illustrere forhold, der fremgår af det samtidige materiale, dels til at opstille hypoteser, jeg herefter har forsøgt at be- eller afkræfte. Men indrømmet, det er en puristisk tilgang, og det siger sig selv, at den ikke løser problemet med fravær af kilder til nok så relevante dele af historien. Overhovedet illustrerer diskussionen, hvor vanskeligt det er at skrive historie.

Sofie Lene Bak har stor ære af denne bog. Emnet er relevant, bidragene er af høj kvalitet, og selvom det stillede spørgsmål inviterer til redundans, er det lykkedes redaktøren at forhindre alt for mange gentagelser. Samlet set handler antologien mere om praktiske problemer, der – evt. med besvær – overvindes end om svære valg og uløselige vanskeligheder. Uddrag af bogen bør vinde indpas i metodeundervisningen på landets universiteter, det kunne f.eks. være Olden-Jørgensens metodisk-historiografiske anslag.

Rasmus Mariager